

MARIJKE HILHORST

Rosa Spier Huis

Het verhaal gaat dat in 1963 een aantal bekende kunstenaars bijeenkwam voor een gezellige avond. Een van hen was de beroemde harpiste Rosa Spier die – zo is te lezen in haar biografie *Weg van de harp* – op zeker moment klaagde over huisvestingsproblemen waarvoor artiesten, en zeker ongehuwde artiesten zoals zijzelf, zich geplaatst zagen op latere leeftijd. Ze zou zich vervolgens hardop hebben afgevraagd of het niet mogelijk was om voor deze groep mensen een tehuis te stichten, waarin zij kunnen wonen zonder ook maar iets van hun individuele vrijheid prijs te geven, en toch verzorgd te zijn.

Er werd in dat gesprek gerefereerd aan De Pauwhof, een Wassenaarse villa, waar vanaf de zomer van 1940 talloze beeldend kunstenaars, dichters, schrijvers, musici en wetenschappers een tijdelijk onderkomen vonden. Ze konden er een paar weken uitzblazen, inspiratie opdoen of een artikel afmaken, zonder huishoudelijke verplichtingen. Er werd samen gegeten en er waren gemeenschappelijke ruimten waar je elkaar kon ontmoeten, zoals de bibliotheek en de grote tuin. De behoefte aan een 'Pauwhof' waar je mocht blijven, in plaats van er na een aangename vakantie van zes weken weer weg te moeten, bleek groot.

Voor haar plan wist Rosa Spier mevrouw Henriëtte Polak-Schwarz te interesseren. Zij was getrouwd geweest met de rechtsfilosoof Leo Polak, die in de Tweede Wereldoorlog, evenals een van zijn dochters, door de Duitsers was vermoord. In plaats van verbitterd te zijn – ook haar moeder en haar zuster met een echtgenoot en hun vier kinderen stierven in Duitse vernietigingskampen – hield Henriëtte vast aan de idealistische opvattingen die zij zich in haar jonge jaren had eigen gemaakt. Geïnspireerd door Herman Gorter, Henriëtte Roland Holst, Ferdinand Domela Nieuwenhuis en andere voorlieden van het zogenoemde vooruitgangsoptimisme uit de tijd van haar jeugd, bleef ze daarin geloven. Dat deed ze met een onuitputtelijke energie. Daarnaast was ze charmant, flamboyant, dominant en gedreven. Ze organiseerde kamerconcerten, lezingen en discussieavonden. Ze hielp kunstenaars en musici zich te ontwikkelen, en wordt wel de 'Moeder van het

Humanistisch Verbond' genoemd.

Een betere mecenas dan deze inspirerende en kunstzinnige vrouw had Rosa Spier niet kunnen vinden. Henriëtte Polak-Schwarz nam op 22 februari 1963 het initiatief tot de oprichting van de Rosa Spier Stichting, die tot doel had een huis te bouwen dat oudere intellectuelen en kunstenaars de mogelijkheid bood hun werkzaamheden binnen- en buitenshuis voort te zetten. Ze deed een kapitale schenking, die het mogelijk maakte de benodigde grond aan te kopen in Laren en de bouw te bekostigen.

Zes jaar na de lancering van het plan, op 11 oktober 1969, bijna twee jaar na de dood van Rosa Spier, werd het naar haar vernoemde tehuis geopend door toenmalig minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Marga Klompé (KVP). De eerste 65 bewoners beschikten allemaal over een eigen kamer. Voor kunstenaars waren er atelierruimtes, er werden geregeld exposities georganiseerd en musici konden terecht in de kleine concertzaal. Er woonden veel bekende kunstenaars in het Rosa Spier Huis die over het algemeen nog actief waren.

Ik gebruik hier ten onrechte de verleden tijd. Het Rosa Spier Huis bestaat nog steeds. En de belangstelling er te mogen wonen en werken, is onverminderd. Het huis heeft niets van zijn oorspronkelijke functie verloren, ook jonge kunstenaars exposeren er graag of komen er optreden. Maar de wensen en eisen die worden gesteld aan de woon- en werkruimten, zijn in die ruim veertig jaar wel veranderd. De woningen zijn volgens de huidige maatstaven niet groot, maar waren aanvankelijk nog kleiner. Bij latere verbouwingen zijn kamers doorgebroken en tot nieuwe eenheden samengevoegd. Helaas is de gehorigheid niet verdwenen en omdat de gemiddelde leeftijd in die veertig jaar aanzienlijk is opgelopen, is de behoefte aan gezondheidszorg en verpleging ook groter geworden.

Er is – onder protest van onder anderen bewoners die voor verbouwing waren – besloten op een nabijgelegen locatie een nieuw Rosa Spier Huis te bouwen met grotere appartementen en betere voorzieningen. Er is nog veel geld nodig om alle plannen te realiseren. Ik zeg het maar... **E**

Ze deed een kapitale schenking, die het mogelijk maakte de grond aan te kopen in Laren